

Huvudman

Umeå Kristna Skolförening
org. nr. 8024231154
skolchef@hannaskolan.se

Beslut

Datum 2025-02-25
Dnr SI 2023:7314
Sida 1 (40)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Hannaskolan i Umeå kommun

Beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Umeå Kristna Skolförening att vid vite av 400 000 kronor senast den **25 september 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande bristerna. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Skolinspektionen bedömer att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande.

Om Umeå Kristna Skolförening inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet. Därutöver kommer frågan om återkallelse av godkännande för Umeå Kristna Skolförening som huvudman att bedriva nu aktuell skola att aktualiseras (26 kap. 13 § skollagen). Att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande innebär även att återkallelse av godkännande kan bli aktuellt trots att föreläggandet följts, om det uppstår nya allvarliga brister i verksamheten inom två år från detta föreläggande (26 kap. 15 § skollagen).

Beslutet om föreläggande vid vite gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. **Beslutet om föreläggande vid vite får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilagan.**

Umeå Kristna Skolförening ska vidta följande åtgärder

Undervisningen i de naturorienterande ämnena och slöjd

1. Se till att undervisningen i ämnet slöjd omfattar det centrala innehåll som framgår av läroplanen för grundskolans årskurs 1–9. I detta ingår att säkerställa att undervisningen behandlar materialet metall. Inkom med lärares översiktliga planeringar som beskriver vilket centralt innehåll som behandlas i undervisningen i årskurserna 1–9 avseende perioden **den 25 februari 2025 – den 18 september 2025**. (10 kap. 8 § skollagen, förordning [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, nedan Lgr 22, avsnitt, 5 Kursplaner, slöjd)

2. Se till att undervisningen i de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi följer och omfattar alla delar av ämnenas syfte och kursplanernas centrala innehåll för grundskolans årskurs 7–9. I detta ingår att undervisningen i biologi ska innefatta genomförandet av fältstudier och undervisningen i kemi och fysik ska innefatta arbeta med egna systematiska undersökningar genom observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg. Inkom med lärares översiktliga planeringar som beskriver vilket centralt innehåll som behandlas i undervisningen i biologi, fysik och kemi i årskurserna 7–9 avseende perioden **den 25 februari 2025 – den 18 september 2025**. (10 kap. 8 § skollagen, Lgr 22 avsnitt 5 Kursplaner biologi, kemi och fysik)
3. Se till att skolenheten har tillgång till de lokaler och de lärverktyg i form av utrustning och material som krävs för att möjliggöra undervisning enligt punkten 2. Rektorn ska se till att eleverna får använda sådana lärverktyg i undervisningen. Inkom med en redogörelse för tillgången till lokaler och lärverktyg och hur de möjliggör undervisningen enligt punkten 2. (2 kap. 8 och 35 §§ samt 4 kap. 3–4 §§ skollagen och Lgr 22 avsnitt 2.8, Rektorns ansvar)

Undervisningen i svenska som andraspråk

4. Se till att de lärare som har till uppgift att bedriva undervisning i ämnet svenska som andraspråk får kännedom om vilka elever som enligt rektorns beslut ska ges undervisning i ämnet. (5 kap. 14 § skolförordningen (2011:185))
5. Se till att lärare som bedriver undervisning i ämnet svenska som andraspråk planerar undervisningen utifrån kursplanen i ämnet och att undervisningen behandlar kursplanens centrala innehåll. (9 kap. 1 § skolförordningen samt Lgr 22, avsnitt 5 Kursplaner svenska som andraspråk)
6. Se till att lärare som bedriver undervisning i ämnet svenska som andraspråk ges kompetensutveckling om föreskrifter som gäller för undervisning i ämnet svenska som andraspråk. Detta gäller inte om läraren är behörig för undervisning i ämnet. (2 kap. 34 § andra stycket skollagen och Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar)

Saklig undervisning på vetenskaplig grund

7. Se till att undervisningen vid Hannaskolan skapar förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra

sätt att skildra omvärlden. Det innebär att i undervisningen förmedla kunskaper om evolutionsteorin som vilar på vetenskaplig grund. (1 kap. 5 § skollagen, Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet)

8. Se till att undervisningen i biologi i mellanstadiet utgår från kursplanens syfte och centrala innehåll. I detta ingår att eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund och på så sätt kunna utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden. I detta ingår också att undervisningen behandlar vad liv är och hur livets utveckling kan förklaras med evolutionsteorin samt biologisk mångfald och organismers anpassningar till miljön. Huvudmannen ska ge in översiktliga planeringar för ämnet biologi som beskriver vilket innehåll som ska behandlas i undervisningen avseende perioden **den 25 februari 2025 – den 18 september 2025**. (9 kap. 1 § skolförordningen samt Lgr 22, avsnitt 5 Kursplaner, biologi)

Konfessionella inslag

9. Se till att de elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ges möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget. I frågan om en elev vill delta i ett konfessionellt inslag eller inte, ska elevens egen uppfattning tillmätas betydelse i förhållande till elevens ålder och mognad. (1 kap. 7 b och 10 § skollagen)
10. Se till att försäkra sig om att vårdnadshavare och elever, utifrån elevernas ålder och mognad, är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt. Inkom med en redogörelse för på vilket sätt huvudmannen har försäkrat sig om detta samt när och hur detta har skett. (1 kap. 7 b skollagen)

Särskilt stöd

11. Se till att rektorn inleder en utredning om en elevs behov av särskilt stöd för varje anmälan om behov av särskilt stöd som görs till rektorn eller den rektorn har delegerat uppgiften att ta emot anmälningar till. I varje utredning av behov av särskilt stöd som startas ska samråd ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit till rektorn under perioden **den 25 februari 2025 – den 18 september 2025** samt vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Inkom med ovan angiven dokumentation. (3 kap. 7 § skollagen)

12. För varje utredning om särskilt stöd som har färdigställts under perioden avseende perioden **den 25 februari 2025 – den 18 september 2025** ska rektorn, eller den rektorn överlåtit beslutanderätten till, fatta beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller inte utarbeta åtgärdsprogram. Rektorn ska dokumentera hur många sådana beslut som fattas under ovanstående period. Inkom med ovan angiven dokumentation samt samtliga beslut om åtgärdsprogram respektive beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram som fattats under perioden. (3 kap. 9 § skollagen)
13. Se till att rektorn fattar beslut om att en elev ska ges särskilt stöd inom ramen för ett åtgärdsprogram eller besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas för eleverna 11, 40 och 41. Inkom med beslut om åtgärdsprogram eller beslut om att eleven inte ska ges särskilt stöd. (3 kap. 9 § skollagen)
14. Se till att det av åtgärdsprogram som utarbetas och beslutas framgår elevens behov av särskilt stöd, hur elevens behov ska tillgodoses, det vill säga på vilket sätt och i vilken omfattning det särskilda stödet ska ges. (3 kap. 9 § skollagen)
15. Se till att elever ges det särskilda stöd som är beslutat i elevernas åtgärdsprogram. (3 kap. 7 och 9–10 §§ skollagen)
16. Rektorn ska genomföra en uppföljning och analys av lärarnas och elevhälsans arbete med särskilt stöd, vilken ska omfatta arbetet med utredning av elevers behov av särskilt stöd, beslut om särskilda stödinsatser och genomförande av specialpedagogiska insatser för att tillgodose elevers behov av särskilt stöd. Detta arbete ska dokumenteras. Inkom med en redogörelse för uppföljningen, analysen och eventuella beslut om åtgärder. (2 kap. 10 §, 3 kap. 7 §, 4 kap. 3–5 §§ skollagen samt Lgr 22, Mål och riktlinjer 2.8 rektorns ansvar).

Frånvaro

1. Se till att vid minst ett tillfälle innan **den 25 mars 2025** informera lärare och övrig skolpersonal om skollagens krav på utredningsskyldighet om en elev har upprepad eller längre frånvaro samt om skolenhetens rutiner för arbetet. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats. Inkom med ovan angiven dokumentation. (2 kap. 34 § andra stycket och 7 kap. 19 a § skollagen)

2. Rektorn ska se till att en utredning om en elevs frånvaro inleds om en elev bedöms ha upprepad eller längre frånvaro. Detta gäller inte om en utredning är uppenbart obehövlig. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Rektorn ska dokumentera vilka elever som bedöms ha upprepad eller längre frånvaro samt när utredningar inletts och, i förekommande fall, slutförts för respektive elev under perioden **den 25 februari 2025 – den 18 september 2025**. Inkom med ovan angiven dokumentation. (7 kap. 19 a § skollagen)
3. Se till att, när en elevs frånvaro har utretts, vidta åtgärder för att eleven ska öka sin närvaro och fullgöra sin skolgång. Åtgärderna ska ha sin utgångspunkt i den utredning om frånvaro som genomförts. De åtgärder som vidtas ska dokumenteras och en sammanställning över åtgärder som vidtagits för respektive elev ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (7 kap. 19 a och 22 §§ skollagen)
4. Se till att rektorn anmäler till huvudmannen när en utredning av en elevs frånvaro har inletts. Huvudmannen ska dokumentera vilka elever som anmälts till huvudmannen och vilket datum anmälan har gjorts under perioden **den 25 februari 2025 – den 18 september 2025**. Inkom med ovan angiven dokumentation. (7 kap. 19 a § skollagen)

Avstående från ingripande

Skolinspektionen avstår med stöd av 26 kap. 12 § p. 2 skollagen (2010:800) från att ingripa mot Umeå Kristna Skolförening avseende brister rörande Extra studietid. Skolinspektionen avslutar därmed ärendet i denna del.

Beslutet om avstående från ingripande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser Prövning av ekonomiska förutsättningar och Studiehandledning på modersmålet.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2023:7314) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden samt utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys i december 2023 inlett en tillsyn av Hannaskolan i Umeå kommun. Skolan omfattar förskoleklass och grundskolans årskurs 1–9 och det går cirka 110 elever på skolan.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Hannaskolan följer gällande bestämmelser om undervisning i naturorienterande ämnen, slöjd och svenska som andraspråk, saklig undervisning på vetenskaplig grund, konfessionella inslag, särskilt stöd, frånvaro, extra undervisningstid, studiehandledning på modersmålet och prövning av ekonomiska förutsättningar.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 16 januari och den 15 februari 2024 respektive mellan den 2 september och den 30 september 2024. Representanter för huvudmannen har också intervjuats. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Föreläggande vid vite

Undervisningen i naturorienterande ämnen (NO) och slöjd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Undervisning i ämnet biologi

Enligt elever i årskurs 6–7 vårterminen 2024 och 8–9 höstterminen 2024 har eleverna inte fått genomföra fältstudier i biologi. Läraren som tillträtt i tjänst som lärare i NO i början av vårterminen 2024 uppger att var svårt att veta om eller i vilken omfattning eleverna hade fått göra fältstudier då det inte skett någon överlämning eller fanns någon dokumentation från tidigare lärare. Rektorn vet inte om eleverna gjort så mycket utomhus eller gjort laborationer i biologi.

Undervisning i ämnena kemi och fysik

Enligt elever i årskurs 8 och 9 vårterminen 2024 har de inte fått möjlighet att genomföra laborationer i NO på grund av att det inte finns skyddsutrustning, ögonskydd och kemikalier. Även under intervjuer med elever i årskurs 8 och 9 i september 2024 framkommer att de fått göra få eller inga experiment i kemi och fysik under sin högstadietid.

Undervisande lärare i årskurs 6–9 uppger vårterminen 2024 att det saknas förutsättningar att ge eleverna undervisning utifrån kursplanernas centrala innehåll i kemi och fysik på grund av att det saknas lämpliga lokaler och utrustning. Läraren uppgav i september 2024 att de elever som gick ut årskurs 9 vårterminen 2024 inte fått en undervisning som innehållit laborationer.

Rektorn uppger under vårterminen 2024 att det inte finns någon lokal för att genomföra mer avancerade laborationer. Rektorn har under början av vårterminen 2024 uppdragit åt den nuvarande läraren att inventera vilken utrustning och vilket material som saknas och kan köpas in. Vid intervjun i september 2024 uppger rektorn att läraren köpt in mycket utrustning och material. Skolan har inte haft ekonomiskt utrymme att göra 100 procent av vad de vill på en gång, som till exempel elinstallationer i NO-salen. Rektorn uppger vidare att tanken var att läraren skulle ta med sig eleverna till slöjdsalen för att genomföra experiment där det finns ett dragskåp, men att det inte blivit så. Enligt rektorn har huvudmannen inte placerat dragskåpet så att eleverna kan använda det, utan för att lärare ska kunna demonstrera experiment och laborationer.

Läraren uppger i september 2024 att hen har genomfört viss inventering av vilket material och utrustning som behövs för NO men att förutsättningar saknats att köpa in allt som behövs. Det finns utrustning som är trasig där ansvaret för att laga den har lagts på läraren. Läraren har fokuserat på att köpa in saker så att läraren själv kan demonstrera för eleverna och har koncentrerat undervisning till områden där det finns lärarmaterial. Läraren berättar vidare att NO-salen fortfarande är undermålig och att läraren inte vill använda den för experiment, då läraren är osäker på om ventilationen är tillräckligt bra för farliga ämnen. Läraren vill heller inte använda brännare i NO-salen. När det gäller syror och baser, använder hen snällare saker från vardagslivet men kan inte använda substanser som är farliga att andas in. Läraren vill heller inte använda dragskåpet i slöjdlokalen på grund av att lokalen enligt lärarens mening inte är brandsäker. Läraren berättar att rektorn känner till att det fortfarande finns brister i lokaler och utrustning.

Läraren berättar att läraren inte kan genomföra den delen i det centrala innehållet i ämnet kemi som behandlar "Metoder för separation och analys" eftersom skolan saknar utrustning och material för att filtrera och fälla.

Även i ämnet fysik saknas enligt läraren fortfarande utrustning för att läraren ska kunna genomföra allt centralt innehåll i undervisningen. När det gäller momentet "Partikelmodell av materiens egenskaper samt fasövergångar, tryck, volym, densitet och temperatur" ges eleverna inte möjlighet att arbeta med tryck, då det bara finns en tryckklocka och då får läraren i stället visa eleverna. När det gäller momentet "Energins flöde och oförstörbarhet samt olika energislags kvalitet" kan läraren inte genomföra laborationer då verktygen för elektromagnetism och el är trasiga, såsom termostater och reläer. Detsamma gäller momentet "Sambandet mellan elektricitet och magnetism samt mellan ström och spänning i elektriska kretsar. Hur kretsarna kan användas i elektrisk utrustning". När det gäller momentet "Några instrument för att mäta fysikaliska storheter, till exempel kraft och ström" är läraren osäker på om det finns instrument så att eleverna själva kan arbeta med mätningar. När det gäller momentet "Hur ljud uppstår, breder ut sig och kan registreras på olika sätt", saknas viss utrustning såsom decibelmätare.

När det centrala innehållet som berörs under rubriken "Systematiska undersökningar och granskning av information" i läroplanen, där bland annat "Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg" ska ingå, som förekommer i det centrala innehållet i båda ämnena fysik och kemi, saknas enligt läraren digitala verktyg för att kunna genomföra observationer och experiment som eleverna kan använda.

Huvudmannens representanter uppger i september 2024 att det inte brister avseende lokaler och utrustning i den omfattningen att läraren inte kan genomföra undervisning i det centrala innehållet. Skolchefen uppger att skolan har ett dragskåp som ska användas. Av olika anledningar har lärarna som undervisat i NO valt att inte vara där. Skolchefen uppger vidare att det är läraren som behöver beställa hem saker om läraren saknar något. Skolchefen har inte följt upp tillgången till utrustning och material då det är rektorns ansvar.

I samband med kommunikeringen av tjänsteanteckningen efter Skolinspektionens besök i september 2024 uppger huvudmannen bland annat följande. Informationen om att läraren inte uppfattar slöjdsalen som en brandsäker miljö för genomförande av laborationer har inte framkommit till rektorn och huvudmannen. I det aktuella rummet finns trä, men rummet är tillsammans med rummet intill en brandcell vilket ska hindra att eventuell brand sprids. Det åligger läraren att hålla lektionssalen i ordning för undervisning. Vad gäller lärarens påstående om tillgången till digitala verktyg har eleverna elevdatorer och kan få tillgång till fler digitala verktyg om läraren efterfrågar det.

Undervisning i slöjd

Under intervjuer med elever i årskurserna 5–9 under vår- och höstterminen 2024 framgår att de inte arbetat med materialet metall i ämnet slöjd. En elev i årskurs 9 berättar höstterminen 2024 att denne fick arbeta med metall i årskurs 3 eller 4. En elev i årskurs 7 säger att hen kommer att få göra en kniv på slöjden under höstterminen 2024. Rektorn uppger under vårterminen 2024 att eleverna inte arbetat med metall under höstterminen 2023. I september 2024 uppger rektorn att det var en nyhet för henne att eleverna inte arbetat med metall.

I samband med kommunikeringen av en tjänsteanteckning i mars 2024 samt i september 2024 uppger huvudmannen bland annat att följande. Elever har under åren arbetat med metallslöjd i enklare form. Undervisning i metall har skett genom att eleverna har haft tillgång till aluminiumplåt och metalltråd som material i de olika projekt som de jobbat med. De har provat på olika hantverkstekniker, till exempel metalltrådsarbete och plåtarbete. Detta har skett framför allt i de övre åren då de jobbat med olika projekt och blandat material i sitt arbete. Eleverna har tidigare läsar till exempel skapat skulpturer med detaljer i metall, till exempel fjärilar där både trä, metall och tyg kombinerades som arbetsmaterial. Detta läsår (2024/25) skapar elever exempelvis knivar. Plåtsax, metallsåg och tänger är exempel på handverktyg som finns i slöjdsalen för att användas till metallslöjd.

Rättslig reglering

Huvudmannens och rektorns ansvar

Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Varje huvudman inom skolväsendet ska systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen på skolenhetsnivå. Huvudmannen ska även analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen (4 kap. 3–4 §§ skollagen). Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas (4 kap. 7 § skollagen).

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9–10 §§ skollagen). Rektorn har ansvaret

för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål (Lgr 22 avsnitt 2.8, Rektorns ansvar).

Lokaler och lärverktyg

För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen).

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål (10 kap. 10 § skollagen). Med lärverktyg avses bland annat utrustning och material som används i undervisningen (jfr 1 kap. 3 § skollagen). Av förarbeten framgår att begreppet utrustning omfattar sådan utrustning som eleverna behöver för att kunna nå målen för utbildningen, exempelvis laborationsutrustning (prop. 2023/24:21, s. 27 och 45–46).

Kursplaner och innehåll som ska behandlas i undervisningen

För grundskolan gäller en läroplan enligt 1 kap. 11 § första stycket skollagen (se 9 kap. 1 § skolförordningen). Läroplanen finns i bilaga till förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. I läroplanen ingår kursplaner för grundskolans ämnen (jfr 10 kap. 8 § skollagen). Kursplanerna innehåller respektive ämnes syfte och centrala innehåll. Kursplanerna kompletteras av kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier som framgår av Skolverkets föreskrifter (2011:19).

Undervisningen i biologi ska innehålla bland annat. följande centrala innehåll i årskurs 4–6 och 7–9: "Fältstudier och experiment med såväl analoga som digitala verktyg" (Lgr 22 avsnitt 5, Biologi).

Undervisningen i fysik ska ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor om fysikaliska fenomen med hjälp av egna systematiska undersökningar. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och att kunskaper i fysik växer fram med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder. I det praktiska arbetet ska eleverna även ges möjligheter att utveckla färdigheter i att hantera material, utrustning och digitala verktyg. Undervisningen i ämnet fysik ska ge eleverna förutsättningar att utveckla förmåga att genomföra systematiska undersökningar i fysik. Undervisningen ska behandla bl.a. följande centrala innehåll i årskurs 7–9: "Partikelmodell av materiens egenskaper samt fasövergångar, tryck, volym, densitet och temperatur", "Energins flöde och oförstörbarhet samt olika energislags kvalitet", "Hur ljud uppstår, breder ut sig, och kan registreras på olika sätt", "Sambandet mellan elektricitet och magnetism samt mellan ström och spänning i

elektriska kretsar. Hur kretsarna kan användas i elektrisk utrustning", "Några instrument för att mäta fysikaliska storheter, till exempel kraft och ström." och "Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg" (Lgr 22 avsnitt 5, Fysik).

Undervisningen i kemi ska bland annat ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor om kemiska processer och materien med hjälp av egna systematiska undersökningar. På så sätt ska eleverna ges möjligheter att utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och att kunskaper i kemi växer fram med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder. I det praktiska arbetet ska eleverna även ges möjligheter att utveckla färdigheter i att hantera material, utrustning och digitala verktyg. Undervisningen i ämnet kemi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla förmåga att genomföra systematiska undersökningar i kemi. Vidare framgår att undervisningen i kemi ska behandla bl.a. följande centrala innehåll i årskurs 7–9: "Separations- och analysmetoder, till exempel filtrering, fällning, pH-mätning och identifikation av ämnen" och "Observationer och experiment med såväl analoga som digitala verktyg" (Lgr 22 avsnitt 5, Kemi).

Av det centrala innehållet i slöjd framgår att undervisningen i slöjd i årskurs 1–3, 4–6 och 7–9 ska omfatta metall, textil och trä. Under de olika stadierna ska materialens egenskaper och användningsområden samt kombinationsmöjligheter behandlas. I årskurs 7–9 ska därtill undersökande av olika material och hantverkstekniker utifrån deras kombinations- och konstruktionsmöjligheter behandlas (Lgr 22 avsnitt 5, Slöjd).

Skolinspektionens bedömning

Undervisningen bedrivs inte utifrån ämnets syfte och centrala innehåll

Skolinspektionen bedömer att skolan inte uppfyller författningarnas krav vad gäller att undervisningen ska bedrivas i enlighet med gällande kursplaner och ämnenas centrala innehåll.

I NO har ämnesinnehåll som eleverna ska få möta löpande under högstadiet inte behandlats alls under ett flertal läsår, vilket är en brist. Av utredningen framgår att eleverna i mycket liten omfattning fått genomföra laborationer i ämnena kemi och fysik. Eleverna har heller inte fått genomföra fältstudier i ämnet biologi. Detta innebär att eleverna går miste om centrala delar av dessa ämnen och inte får utveckla sina färdigheter att genomföra systematiska undersökningar på det sätt kursplanerna beskriver. Att träna på att hantera material och utrustning är en helt central del av förståelsen för den naturvetenskapliga arbetsmetoden. Eleverna ges därmed inte undervisning i enlighet med kursplanerna för ämnena fysik, kemi och biologi, vilket är allvarligt.

Vidare bedömer Skolinspektionen att eleverna inte ges undervisning i alla delar av ämnet slöjd då materialet metall inte omfattas. Skolinspektionen bedömer att det, genom flera intervjuer med elever och rektorn, framkommer att materialet metall inte behandlats i undervisningen under lång tid. Uppgiften från huvudmannen om att elever under åren har arbetat med metallslöjd i enklare form, i framför allt högre årskurser, får inte stöd av intervjuer med elever och rektorn. Materialet metall ingår i det centrala innehållet i samtliga grundskolans stadier, det är därför inte heller möjligt att endast inkludera detta i högre årskurser. Även om huvudmannen anför att eleverna ska få skapa knivar, krävs ytterligare åtgärder för att säkerställa att undervisningen i slöjd omfattar materialet metall i alla grundskolans stadier.

Skolinspektionen konstaterar att undervisningen i NO och slöjd inte omfattar allt centralt innehåll och inte heller utformas så att eleverna ges förutsättningar att visa sina kunskaper i relation till betygskriterierna. Detta får till följd att undervisningen inte utgör ett tillräckligt underlag för att lärarna ska kunna bedöma elevernas kunskaper allsidigt i förhållande till betygskriterierna.

Brister i tillgång till ändmålsensliga lokaler, utrustning och lärverktyg

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister avseende tillgång till ändamålsenliga lokaler samt utrustning och material som används i undervisningen för ämnena fysik och kemi. Bristerna medför att lärarna inte har förutsättningar att genomföra en undervisning som omfattar allt centralt innehåll i ämnena kemi och fysik.

Av utredningen framgår, genom intervjuer med rektorn och undervisande lärare, att skolan varken har tillgång till lokaler eller tillräckligt med utrustning för att kunna genomföra praktiska moment i kemi och fysik. Skolans dragskåp, som har placerats i slöjdsalen, är enbart till för att läraren ska kunna genomföra demonstrationer och inte för att eleverna själva ska kunna genomföra laborationer. Det framkommer även att det råder osäkerhet i fråga om krav på brandsäkerhet uppfylls i de lokalerna där undervisningen är avsedd att bedrivas. Skolinspektionen konstaterar vidare att det saknas både utrustning och material för att genomföra flera delar av det centrala innehållet i ämnena fysik och kemi. I flera fall finns det enbart utrustning så att läraren kan demonstrera experiment och laborationer för eleverna, men inte utrustning i den omfattningen att eleverna själva får arbeta praktiskt. Vidare saknas det digitala verktyg för att kunna genomföra observationer och experiment.

Brister i huvudmannens ansvarstagande för utbildningen

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen inte tar ansvar för att utbildningen vid skolenheten utgår från nationella mål och riktlinjer och att

utbildningen är likvärdig den som ges vid andra grundskolor. Huvudmannen uppger att de inte varit medvetna om att bristerna i lokaler och utrustning varit så omfattande att det påverkat genomförandet av det centrala innehållet i undervisningen. Klart står dock att både rektorn och huvudmannen känner till att både nuvarande lärare och tidigare lärare som undervisat på skolan valt att inte använda dragskåpet som står i slöjdsalen. Rektorn uppger redan vårterminen 2024 att det inte finns någon lokal för genomförande av mer avancerade laborationer. Det framgår även att undervisande lärare fått i uppdrag av rektorn att inventera vilken utrustning och material som saknas, men att förutsättningar saknats för göra nödvändiga inköp. Vidare har läraren meddelat rektorn att läraren fortfarande inte kan genomföra hela det centrala innehållet i kemi eller fysik på grund av brister i lokaler och utrustning. Huvudmannen hänvisar ansvaret till läraren och rektorn vad gäller tillgång till utrustning, material och digitala verktyg för undervisningen. Förvisso har rektorn enligt läroplanen ansvar för att elever har tillgång till de lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling. Huvudmannen har dock det övergripande ansvaret för att skolan har de lokaler, den utrustning och de lärverktyg som behövs för utbildningen. Vidare har huvudmannen ansvaret för att kontinuerligt följa upp förutsättningarna för utbildningen.

Svenska som andraspråk

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av betygskatalogen framgår att flera elever på skolan får betyg i ämnet svenska som andraspråk (sva). Vid Skolinspektionens besök i januari 2024 berättade en lärare att skolan kartlagt vilka elever som ska ges undervisning i sva och att skolan bestämt hur undervisningen ska organiseras, men att skolan inte hade börjat arbeta på det sättet ännu. I september 2024 berättar en lärare att sva är integrerat i undervisningen i ämnet svenska som hen bedriver och att eleverna som läser sva läser samma saker som de andra eleverna. Läraren kan dock inte redogöra för vilka elever i lärarens undervisningsgrupp som ska ges undervisning i sva och uppger att det för läraren är oklart vilka elever som rektorn beslutat ska ges undervisning i sva. Två andra lärare som undervisar i svenska uppger att de inte undervisar i sva, trots att det finns elever i deras undervisningsgrupp som ska ges eller tidigare har haft undervisning i sva. Orsaken till detta uppges bland annat vara att lärarna inte känner till hur sådan undervisning ska bedrivas, avsaknad av material och svårigheter med att bedriva undervisning i svenska och sva samtidigt. Endast en av de aktuella lärarna är behörig för undervisning i sva, enligt uppgifter från huvudmannen.

Rättslig reglering

Av skolförordningen framgår att undervisning i svenska som andraspråk ska, om det behövs, anordnas för 1. elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, 2. elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och 3. invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare. Enligt bestämmelsens andra stycke beslutar rektorn om undervisning i svenska som andraspråk för en elev. Undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska, och undervisningen i svenska respektive svenska som andraspråk följer olika kursplaner (5 kap. 14 och 15 §§ skolförordningen och Lgr 22, avsnitt 5 Kursplaner).

Huvudmannen ska se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt skollagen har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § andra stycket skollagen).

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter (Lgr 22, 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns elever på skolan som ska ges undervisning i sva men som inte får sådan undervisning alls eller som får undervisning huvudsakligen enligt kursplanen för svenska, vilket är en brist. Det framkommer att vissa lärare som ansvarar för elever som ska ges undervisning i sva inte känner till vilka elever som enligt rektorns beslut ska ges sådan undervisning. Det framgår vidare att lärare som bedriver eller ska bedriva undervisning i sva inte har de kunskaper som de behöver för att planera och bedriva undervisningen i enlighet med den aktuella kursplanen. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att berörda lärare får kompetensutveckling i syfte att de ska kunna bedriva undervisningen i enlighet med gällande föreskrifter.

Saklig undervisning på vetenskaplig grund**Omständigheter som ligger till grund för bedömningen**

Av intervjuer med elever i nuvarande årskurs 7 framgår att de inte fått undervisning om evolutionsteorin i ämnet biologi under hela mellanstadiet. Eleverna hade en lärare i ämnet biologi i årskurs 4–5 och en annan lärare i årskurs 6 som har slutat på skolan. Läraren som undervisade de aktuella eleverna i årskurs 4–5 bekräftar i intervju att läraren inte har undervisat om evolutionsteorin. På Skolinspektionens fråga om evolutionsteorin legat

till grund för lärarens undervisning i biologiämnet, säger läraren att arter kan anpassa sig till olika miljöer, men att det kanske inte har syntts så tydligt i undervisningen. Läraren uppger att det finns elever som kan bli upprörda av evolutionsläran. Läraren säger att det finns kristna som inte tror på evolutionsläran samtidigt som det finns de som tror på evolutionsläran, men man kan inte säga att någon har fel. Läraren säger att läraren berättar för eleverna att man kan tro olika och att man inte får se detta som rätt eller fel. Läraren uppger att läraren har haft elever som sagt att de inte vill lära sig om evolutionsteorin och att läraren då bemött det genom att säga att det måste de utifrån läroplanen. Läraren uppger att läraren inte alls undervisar om evolutionsteorin de senaste tio åren, vilket läraren varit tydlig med i sina planeringar.

Rektorn har inte kontrollerat att lärarna täcker in hela det centrala innehållet i sina ämnen. Rektorn fick efter Skolinspektionens intervjuer höra av eleverna att de sagt till Skolinspektionen att de inte getts undervisning om evolutionsteorin under hela mellanstadiet. Rektorn pratade med den aktuella läraren som undervisade eleverna i årskurs 4–5. Läraren uppgav till rektorn att det hade varit ett planerat område, men att läraren blev sjuk. Rektorn uppger vidare att en tidigare lärare inte var neutral i sin undervisning om evolutionsteorin (det framgår inte i vilken årskurs).

Det förekommer även uppgifter i intervjuer med elever i årskurs 5 och 6 att de inte getts undervisning om evolutionsteorin i NO. Elever i årskurs 8 uppger i intervju att de inte fått lära sig om big bang, hur jorden blev till eller om evolutionsteorin under högstadiet. Några elever i årskurs 9 uppger att den nya läraren i NO tar upp evolutionsteorin och big bang.

Elever i mellanstadiet uppger att de har fått lära sig om evolutionsteorin i undervisningen, men inte i NO utan i samhällsorienterande ämnen (SO). Elever uppger att det händer att elever säger att evolutionsteorin inte är sann och att läraren då säger att man får tro på vad man vill. Läraren som undervisar i SO uppger att det finns olika uppfattningar om evolutionsteorin och att läraren tar upp i undervisningen att vissa kristna tror på den och andra kristna gör det inte.

Samma lärare berättar att när läraren undervisar om jordytan¹ händer det att elever säger att de lärt sig att jorden skapats på sju dagar. Läraren uppger att läraren bemöter det genom att säga att det finns teorier om

¹ Det centrala innehållet i ämnet geografi omfattar jordens endogena och exogena processer.

saker och ting och att det kan hända att det som är sant nu, till exempel om platttektonik, inte kommer att stämma i framtiden.

På en fråga från Skolinspektionen om hur lärarna säger att jorden skapades svarar elever att "lärarna inte bryr sig så mycket, man får tycka vad man vill". Däremot uppger elever att om någon tror att jorden är platt kan läraren försöka bevisa att den är rund. En elev i årskurs 9 uppger att i undervisningen i kristendom berättar lärarna hur kristna ser på hur jorden skapades och att lärarna säger att inget synsätt är rätt eller fel. En elev i årskurs 9 uppger att ingen lärare på skolan har sagt att jorden är så ung som det står i Bibeln.

I intervju uppger rektorn att lärare behöver säga till eleverna att "så här ska vi undervisa och så här säger en stor del av forskningen att det ligger till". Rektorn uppger att rektorn har sagt till lärarna att oavsett vad de själva tycker ska de undervisa om dessa saker.

Huvudmannen uppger bland annat att följande. Lärarna följer kursplanen i aktuellt ämne. Hannaskolan undervisar utifrån ett naturvetenskapligt perspektiv och läroplanens centrala innehåll gällande naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund. Även om en elev skulle säga att den inte vill lära sig om exempelvis big bang ska det ingå i undervisningen, vilket gäller alla ämnen. Huvudmannen har inte följt upp lärarnas undervisning men har tilltro till utbildade lärare.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § skollagen).

Av förarbetena framgår bland annat följande. De nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. (...) Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen i 1 kap. 5 § skollagen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund (prop. 2009/10:165, s. 223 f.).

I läroplanen anges att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara

saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem (Lgr 22 avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag).

Enligt läroplanen har skolan i uppdrag att förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ (Lgr 22 avsnitt 2 Skolans uppdrag).

I kursplanen för ämnet biologi anges i ämnets syfte att eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund och på så sätt kunna utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden. Undervisningen i årskurs 4–6 ska behandla bland annat följande centrala innehåll. Vad liv är och hur livets utveckling kan förklaras med evolutionsteorin. Biologisk mångfald och organismers anpassningar till miljön. Undervisningen i årskurs 7–9 ska behandla bland annat följande centrala innehåll. Livets uppkomst, utveckling och mångfald samt evolutionens mekanismer. Arvsmassans egenskaper och förhållandet mellan arv och miljö (Lgr 22 avsnitt 5 Kursplaner, Biologi).

I kursplanen för ämnet geografi anges att ämnet bland annat ska behandla följande centrala innehåll. Introduktion till jordens endogena och exogena processer, samt hur dessa formar och förändrar landskapet (Lgr 22 avsnitt 5 Kursplaner, Geografi).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i ämnet biologi inte behandlar allt centralt innehåll i kursplanen, vilket är en brist. Skolinspektionens utredning visar att nuvarande elever i årskurs 7 inte har getts undervisning om evolutionsteorin i ämnet biologi under hela mellanstadiet trots att det ingår i det centrala innehållet. Det framkommer att en lärare som ansvarat för undervisningen i de naturorienterande ämnena på mellanstadiet inte undervisat om evolutionsteorin under de senaste tio åren, vilket talar för att bristerna funnits under lång tid. Det framkommer även uppgifter om att flera andra årskurser inte getts undervisning om evolutionsteorin.

Skolinspektionen bedömer vidare att undervisningen i biologi på Hannaskolan inte utgår från ämnets syfte (eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund och kan på så sätt utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden). Av Skolinspektionens utredning framgår att evolutionsteorin inte har legat till grund för den undervisning i ämnet biologi som en av lärarna bedriver.

Skolinspektionen bedömer även att det föreligger brister i undervisningen på Hannaskolan vad gäller kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund samt att undervisningen ska vara saklig. Detta sker främst, men inte uteslutande, i undervisningen i biologi och SO i mellanstadiet.

Av Skolinspektionens utredning framgår att lärare i undervisningen relativiserar evolutionsteorin bland annat genom att säga att det inte finns något rätt eller fel. I ämnet geografi har läraren vidare bemött elever som ifrågasatt undervisning som beskriver processer som format jorden med hänvisning till att jorden skapats på sju dagar, med resonemang om vetenskapens föränderlighet, i stället för med vetenskapligt grundad kunskap. Med ett sådant förhållningssätt i undervisningen kan det framstå för eleverna som att de här områdena är mindre belagda inom vetenskapen. Skolinspektionen bedömer att denna relativisering av den kunskap som undervisningen ska lära ut inte är förenlig med en utbildning på vetenskaplig grund.

Av utredningen framgår flera exempel på att elevers ovetenskapliga uppfattningar, inte bemöts med vetenskapliga fakta. Lärare i grundskolan ska enligt skolförfattningarna bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. I uppdraget att förmedla kunskaper som vilar på vetenskaplig grund ingår, enligt Skolinspektionens mening, även att bemöta uppfattningar hos elever som står i strid med vetenskap med vetenskapliga fakta. Även om skolan ska vara öppen för olika sätt att skildra omvärlden och uppmuntra att olika åsikter förs fram innebär detta inte en frihet för lärare att avvika från kursplanernas innehåll och den vetenskapliga grund som dessa tar sin utgångspunkt i.

Det som huvudmannen anför ändrar inte Skolinspektionens bedömning.

Konfessionella inslag

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolan har en konfessionell inriktning

Umeå Kristna Skolförening har anmält till Skolinspektionen att föreningen bedriver verksamheten på Hannaskolan med konfessionell inriktning.

Enligt skriftlig information från huvudmannen förekommer följande konfessionella inslag på Hannaskolan. Läraren läser ur en andaktsbok och ber för dagen i samband med dagens första lektion (morgonsamling). Läraren leder en tackbön eller tacksång med klassen inför skollunchen. En gång i veckan är det en veckosamling som kan innehålla konfessionella inslag (samling). På skolavslutningar kan det förekomma konfessionella inslag i form av sånger, tal och bön.

Information om konfessionella inslag

Enligt den skriftliga information från huvudmannen som lämnats till vårdnadshavare är elevernas deltagande i konfessionella inslag frivilligt. Vårdnadshavare samt elever, om de går i årskurs 4–9, ska skriva under en blankett. Enligt blanketten innebär en underskrift att vårdnadshavare och elever tagit del av informationen samt samtycker. Detta ska ske i början av förskoleklass, i årskurs 4 och i årskurs 7. Vid tidpunkten för tillsynsbesöket i september 2024 pågår kontroll av om det finns elever som inte har lämnat in blanketten. Representanter för huvudmannen uppger den 30 september 2024 att de har informerats om att information gått ut till vårdnadshavare och huvudmannen håller på att följa upp om alla vårdnadshavare har bekräftat genom att skriva under blanketten.

Enligt intervju med rektorn gavs information om konfessionella inslag och frivillighet under ett föräldramöte läsåret 2023/24, men detta sker inte varje år. Rektorn uppger att elever från och med årskurs 4 fått information om konfessionella inslag och frivillighet på papper. Information om frivillighet finns även i högstadiets korridor. Flera elever i årskurs 3, 4 och 8 uppger att de inte mottagit någon information om frivillighet. Elever i årskurs 9 uppger att senast de fick information om frivillighet var för flera år sedan. De uppger också att det är vårdnadshavare som skriver under blanketten om tillåtelse för konfessionella inslag. Representanter för huvudmannen uppger bland annat att lärarna har informerats om elevernas frivillighet vid terminsstart, men att huvudmannen inte har kontrollerat hur lärarna uppfattat informationen.

Om frivillighet att delta i konfessionella inslag

Enligt skolans förväntansdokument som finns på skolans hemsida², förväntar sig skolan att eleverna deltar på skolans morgonsamlingar samt veckosamlingen. Eleverna behöver inte be, men det är viktigt att eleverna respekterar att bön och bibelläsning förekommer på morgonsamlingarna.

Rektorn uppger att alla elever ska vara i klassrummet under morgonsamlingen, för att det inte har kommit till skolans kännedom att någon elev sagt nej till detta. En lärare och elever i årskurs 6–8 uppger att på morgonsamlingen läser lärare och elever en bön, men att eleverna inte behöver be utan kan sitta tysta och tänka på något annat.

Av intervjuer med elever i mellan- och högstadiet framgår att eleverna inte uppfattar de konfessionella inslagen som frivilliga. En elev i högstadiet berättar att eleven inte tycker om samlingen men att lärarna säger att eleven måste vara med. Flera elevgrupper berättar att de får frånvaro om de inte deltar i de konfessionella inslagen. I ett yttrande uppger huvudmannen att närvaro kontrolleras på konfessionella inslag då det är en schemalagd aktivitet och alternativet till samling med konfessionella inslag är samling utan konfessionella inslag, inte rast. Enligt skriftlig information från huvudmannen erbjuds likvärdiga aktiviteter för elever som valt att inte delta i konfessionella inslag. Det kan till exempel vara att läsa en bok kopplat till värdegrundsarbetet. Detta sker av ordningsskäl i den lokal där övriga i klassen är samlade eller i ett rum intill. Hörselkåpor finns att låna om en elev behöver tystnad.

Enligt rektorn är det möjligt att ändra beslutet att delta i konfessionella inslag. På frågan vad skolan gör om en vårdnadshavare vill att en elev ska vara med på konfessionella inslag, men eleven inte vill, svarar rektorn att då måste de följa upp det. Lärare uppger att eleverna själva inte kan skriva på en lapp om frivillighet. En lärare uppger att hen är öppen för elevers frivillighet, även om vårdnadshavare inte sagt till. Huvudmannen uppger att frivilligheten i de konfessionella inslagen är överenskommen med vårdnadshavarna. I takt med att eleven blir äldre ska det finnas "en lyhördhet om behovet av en dialog även med eleven gällande frivilligheten". Huvudmannen uppger att detta innebär att om en elev inte vill delta i konfessionella inslag ska eleven kommunicera detta. Därefter ska eleven tillsammans med rektorn besluta om eleven inte ska delta i de konfessionella inslagen. På grund av ordningsfråga är det inte möjligt att

² Dokumentet Förväntansdokument hämtat den 2024-10-22 10.58 från <https://www.hannaskolan.se/fragor-och-svar>

från en dag till en annan ändra sitt val om deltagande i konfessionella inslag. En representant för huvudmannen uppger att det bästa för en elev som inte vill delta i konfessionella inslag kanske ändå är att sitta med i rummet, för att eleven inte ska känna sig exkluderad.

Rättslig reglering

Med konfessionell inriktning avses i skollagen inriktning på verksamhet som innebär att det där förekommer konfessionella inslag. Med konfessionella inslag avses bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag (1 kap. 3 § skollagen).

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § tredje stycket skollagen).

Undervisningen vid fristående skolor ska vara icke-konfessionell (1 kap. 7 § skollagen). Om en huvudman för en fristående skola har fått godkännande att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning, får andra aktiviteter i utbildningen än undervisningen ha en sådan inriktning, med vissa angivna begränsningar (1 kap. 7 a § skollagen).

I en utbildning med konfessionell inriktning får undantag från det som anges i 5 § tredje stycket om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet enbart göras för konfessionella inslag. Deltagandet i konfessionella inslag ska alltid vara frivilligt. Huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn eller elever är införstådda med detta. Ett konfessionellt inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Om det i undantagsfall inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorat, får det konfessionella inslaget ingå i aktiviteten. Om ett barn eller en elev inte vill delta i en aktivitet där ett konfessionellt inslag ingår ska barnet eller eleven erbjudas att ta del i en likvärdig aktivitet som inte innehåller sådana inslag (1 kap. 7 b § skollagen).

Av förarbetena till bestämmelsen ovan framgår (prop. 2021/22:157, s. 49–53 och 115) att vid tillämpning av denna bestämmelse ska även 10 § beaktas. Enligt den bestämmelsen ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Barnet ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne, bland annat när det gäller deltagande i utbildning med konfessionella inslag och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. När det gäller barns rätt att komma till tals har FN:s barnrättskommitté uttalat att det är viktigt att barnets autonomi i förhållande till vårdnadshavare respekteras och att också relativt unga barn ska ha rätt till befrielse från konfessionella inslag i skolan utan att vårdnadshavares samtycke ska

krävas. Enligt FN:s barnrättskommitté har vårdnadshavarens inställning vad gäller elever som inte önskar delta i ett konfessionellt inslag begränsad betydelse. Det innebär att pedagogisk och annan personal i skolor med konfessionell inriktning enligt FN:s barnrättskommitté bör följa en elevs vilja att, eventuellt stick i stäv med en vårdnadshavares önskemål, inte medverka i konfessionella inslag under skoldagen.

Av förarbetena (prop. 2021/22:157, s. 49–51 och 114–115) framgår vidare att huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt. Detta kan ske på olika sätt, genom skriftlig information till vårdnadshavare och elever i förväg eller genom muntlig information. Denna bestämmelse går längre än bestämmelsen om skriftlig information och innebär bland annat att elever som inte får skriftlig information ska få muntlig information. Det kan också innebära att muntliga förtydliganden behöver göras inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. Av förarbetena framgår vidare att för att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas bör barnet eller eleven alltid ha rätt att utebli från det konfessionella inslaget. I förarbetena anges att det är viktigt att frivilligheten blir reell och att huvudmannen säkerställer att de elever som väljer att avstå från ett konfessionellt inslag inte exkluderas från gemenskapen eller på andra sätt drabbas av negativa konsekvenser.

Vid fristående skolor med konfessionell inriktning får konfessionella inslag endast förekomma vid sådana tillfällen som huvudmannen skriftligen har informerat om. Sådan information ska lämnas till barnets vårdnadshavare, och i mellanstadiet och i högstadiet, även till eleven (1 kap. 7 c § andra stycket skollagen).

Information enligt 7 c § ska innehålla uppgifter om vilka konfessionella inslag som kan förekomma och när de kan förekomma, vilken likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag som erbjuds som ett alternativ till en aktivitet där sådana inslag ingår enligt 7 b § tredje stycket, och en påminnelse om att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt enligt 7 b § andra stycket (1 kap. 7 d § skollagen).

I all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (1 kap. 10 § skollagen). Situationer där barnets rätt att komma till tals särskilt bör beaktas är bland andra deltagande i utbildning med konfessionella inslag (prop. 2009/10:165 s. 638 f.).

Skolinspektionens bedömning

Konfessionella inslag får förekomma i utbildningen vid fristående skolor om huvudmannen har fått ett godkännande för att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning eller om huvudmannen före den 2 juli 2023 anmält till Skolinspektionen att verksamheten ska ha en konfessionell inriktning. En sådan anmälan har Umeå Kristna Skolförening inkommit med.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i arbetet med de konfessionella inslag som förekommer i utbildningen. Skolinspektionen bedömer att det förekommer konfessionella inslag där det för eleverna inte är frivilligt att delta samt att huvudmannen inte gjort tillräckligt för att försäkra sig om att vårdnadshavare och elever på skolan är införstådda med att deltagandet i konfessionella inslag är frivilligt.

Kravet på att huvudmannen ska säkerställa att såväl vårdnadshavare som elever är införstådda med att deltagandet i konfessionella inslag är frivilligt är långtgående då huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är medvetna om frivilligheten.

Av utredningen framgår att huvudmannen valt att ha ett upplägg där elever och vårdnadshavare inte bara informeras om att deltagande är frivilligt, utan skriftligt samtycke ska lämnas till skolan. Huvudmannen genomför konfessionella inslag sedan starten på höstterminen 2024 men har, vid tidpunkten för Skolinspektionens tillsynsbesök, inte klart för sig om alla vårdnadshavare har lämnat samtycke. Rektorn uppger att alla elever ska delta under morgonsamlingen (konfessionellt inslag) då det inte kommit till skolans kännedom att någon elev sagt nej till detta.

Skolinspektionen konstaterar att det enligt skollagen i och för sig inte krävs samtycke för att en elev ska delta i konfessionella inslag. Enligt Skolinspektionens mening måste dock huvudmannen, med det upplägg som huvudmannen har valt, i det fall samtycke inte inkommer följa upp och säkerställa att de vårdnadshavare och elever är införstådda med frivilligheten. Utredningen visar dock att huvudmannen genomför konfessionella inslag innan sådan uppföljning har skett.

Även om huvudmannen och rektorn uppger att elever har fått information om konfessionella inslag och frivillighet, konstaterar Skolinspektionen att elever på skolan inte är införstådda med att det är frivilligt att delta i de konfessionella inslagen. Elever i mellan- och högstadiet uppfattar inte att de konfessionella inslagen är frivilliga, bland annat uppger elever att det är vårdnadshavare som samtycker till konfessionella inslag och att elever får frånvaro om de inte deltar. Skolinspektionen konstaterar att elever inte är införstådda med att elever kan närvara i utbildningen utan att delta i konfessionella inslag. Det vill säga eleverna har inte kännedom om det som

huvudmannen uppger om att alternativ till samling med konfessionella inslag är samling utan konfessionella inslag.

Mot denna bakgrund, och med hänsyn till vad som i övrigt framkommit i ärendet, bedömer Skolinspektionen att huvudmannen inte kan anses ha gjort tillräckligt för att försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med att deltagandet i konfessionella inslag på skolan är frivilligt. När det gäller elever, kan huvudmannen för att uppfylla sitt ansvar i detta avseende, till exempel se till att muntliga förtydliganden görs inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. Detta förutsätter även att elever ges information om de konfessionella inslagen, och om att det är frivilligt att delta i dessa, på ett sätt som är anpassat till och begripligt för eleverna.

Skolinspektionens utredning visar vidare att det i praktiken är obligatoriskt för eleverna att närvara vid konfessionella inslag. Av genomförda intervjuer med rektor, lärare och elever framkommer att eleverna inte aktivt behöver delta i de konfessionella inslagen men att de ändå måste sitta kvar. Eleverna erbjuds inte, såvitt framkommit, någon reell möjlighet att utebli eller att lämna lokalen under de aktuella konfessionella inslagen.

Av förarbetena framgår att elever alltid ska ha rätt att utebli från konfessionella inslag. Med nuvarande upplägg ges eleverna inte någon sådan möjlighet. Det är inte tillräckligt, som skolan gjort, att erbjuda eleverna möjligheten att sitta tysta i lokalen medan det konfessionella inslaget pågår, utan huvudmannen måste se till att elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ges reell möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget. Det får inte i situationen framstå för eleven som att det inte finns någon valfrihet. Det är inte heller förenligt med författningarnas krav att enbart låta vårdnadshavaren bestämma om eleven ska vara närvarande eller inte under de konfessionella inslagen. Av skollagen framgår att barnets inställning ska klarläggas så långt som möjligt och att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Av förarbeten framgår att en elevs uppfattning rörande att denne *inte* vill delta i konfessionella inslag under skoldagen väger särskilt tungt.

Mot bakgrund av det som anges ovan bedömer Skolinspektionen att inte heller kravet på att det ska vara frivilligt för elever att delta i konfessionella inslag kan anses uppfyllt på skolan.

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Anmälan till rektorn om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd

Av intervjuer med rektorn och specialpedagogen framkommer att när lärarna befarar att en elev inte kommer att uppfylla gällande betygs- eller bedömningskriterier trots stöd i form av extra anpassningar ska läraren anmäla det till rektorn genom en blankett. Efter Skolinspektionens besök vårterminen 2024 uppmärksammade skolan att de behövde bli bättre på att anmäla elevers behov av särskilt stöd, vilket enligt specialpedagogen medförde att fler anmälningar kom in. Specialpedagogen tillägger att det borde ha kommit in fler anmälningar. Rektorn uppger att om en elev befaras inte nå målen i ett ämne är det undervisande lärare som ska göra anmälan, men om det handlar om flera ämnen är det mentorn som är sammankallande. Ämnesansvarig lärare måste då bevaka att en anmälan skickas in av mentorn. Av intervju med lärarna på högstadiet framkommer att de uppfattar att det är elevens mentor som skickar in anmälan om utredning om särskilt stöd.

Inleda och genomföra utredningar om särskilt stöd

Av intervju med rektorn framgår att rektorn inte alltid inleder en utredning om särskilt stöd efter att lärare har anmält att det finns behov av en sådan utredning. Rektorn uppger att rektorn och elevhälsan först undersöker bland annat hur läraren jobbar med extra anpassningar. I vissa fall kan rektorn meddela läraren att lärarna behöver testa fler extra anpassningar innan rektorn beslutar att en utredning om särskilt stöd ska genomföras. Lärare uppger att efter att läraren gjort en anmälan om särskilt stöd fyller läraren i ett skattningsformulär om eleven. Uppgifterna som läraren lämnar i formuläret kan leda till en utredning, men det är inte alltid som rektorn beslutar att inleda en utredning.

I intervju med rektorn och skriftlig dokumentation framgår att det avseende en elev³ som anmälades för eventuellt behov av särskilt stöd i oktober 2023 ännu inte har påbörjats en utredning. En elev⁴ anmälades till rektorn i maj 2023 men en utredning initierades inte, eleven anmälades på nytt i februari 2024 och en utredning inleddes då.

Av skriftlig dokumentation från huvudmannen framgår att det vid tidpunkten för Skolinspektionens besök i september 2024 fanns ett flertal

³ Elev 6.

⁴ Elev 39 anmäld i maj 2023 ingen utredning påbörjades. Anmäld igen i februari 2024 och utredningen påbörjades i februari 2024.

pågående utredningar om särskilt stöd. Vidare framgår att det i flera fall⁵ har tagit sex månader eller mer från att anmälan om särskilt stöd har gjorts innan skolan har påbörjat en utredning av elevernas stödbehov. En elev⁶ anmälades till rektorn under vårterminen 2023 och av intervju med rektorn framgår att utredningen, vid tidpunkten för tillsynsbesöket i september 2024, inte var färdigställd. I ett fall⁷ anmälades en elev i januari 2023 och utredningen påbörjades i november samma år. De utredningsåtgärder som vidtogs då resulterade dock inte i ett beslut om att eleven skulle ges särskilt stöd eller inte. Eleven anmälades igen i mars 2024 och skolan inledde en utredning samma månad, det vill säga cirka 14 månader efter det att eleven först anmälades. Utredningen har inte färdigställts vid tidpunkten för tillsynsbesöket i september 2024. Rektorn anger som anledningar till att utredningar inte startats i samband med anmälan, bland annat att skolan genomfört utredningar i prioriteringsordning. Vidare framkommer att rektorn inte alltid uppmärksammat att utredningen stannat upp.

Rektorn och specialpedagogen uppger både under vår- och höstterminen 2024 att skolan inte hinner utreda elevers behov av särskilt stöd skyndsamt. Enligt uppgifter från huvudmannen är skolans specialpedagog anställd på 60 procent av en heltidstjänst och har enligt rektorn ansvaret för att driva utredningar om särskilt stöd. I intervjuer med specialpedagogen och lärare framkommer att specialpedagogen inte har förutsättningar att genomföra utredningar om särskilt stöd eller övriga delar som rör särskilt stöd skyndsamt, utifrån tjänsteomfattning och utifrån antalet elever som behöver stöd. Rektorn uppger att rektorn skulle kunna ge arbetsuppgifter till en specialpedagog på heltid och ser ett behov av att utvärdera tillgången till specialpedagogisk kompetens.

Fatta beslut om åtgärdsprogram

Av intervju med rektorn framgår att rektorn i vissa fall⁸ inte har fattat beslut avseende åtgärdsprogram trots att utredningen om särskilt stöd är klar. En lärare uppger att det för en elev⁹, som anmälades för utredning om särskilt stöd i september 2022, finns ett åtgärdsprogram som de ska börja arbeta med, medan en annan lärare säger att åtgärdsprogrammet "alltid

⁵ Elev 14 anmäld i mars 2024 utredning påbörjad i september 2024.

Elev 18 anmäld i februari 2023 utredning påbörjad i oktober 2023.

Elev 25 anmäld i mars 2024 utredning påbörjad i september 2024.

Elev 28 anmäld i februari 2024 utredning påbörjad i september 2024.

⁶ Elev 18.

⁷ Elev 33.

⁸ Gällande eleverna 11, 40 och 41

⁹ Elev 40

varit i rullning". Rektorn uppger att rektorn inte har fattat något beslut kring eleven, men att kartläggningen är färdig. För en elev¹⁰ framgår av skriftlig dokumentation att utredningen om särskilt stöd var klar i oktober 2022 och att rektorn beslutade att ett åtgärdsprogram skulle upprättas i september 2023. Rektorn uppger i intervju i februari 2024 att det inte finns något åtgärdsprogram, men att det finns en kartläggning. Det är enligt rektorn oklart om eleven har fått särskilt stöd. Eleven finns inte med på en förteckning över elever som har åtgärdsprogram i september 2024. För en elev¹¹, som anmäldes i september 2022, framgår av dokumentation att det ska finnas ett beslutat åtgärdsprogram sedan i maj 2024. Rektorn säger i intervju i september 2024 att rektorn inte fått detta åtgärdsprogram ännu, men att åtgärderna finns framtagna. Enligt rektorn ska eleven ha en resurs som ska följa eleven under skoldagen. Elevens mentor uppger att eleven har enskild undervisning tillsammans med resurspersonal.

Åtgärdsprogrammets innehåll och särskilda stödinsatser

Skolinspektionen har i samband med tillsynsbesöket i september 2024 tagit del av elva åtgärdsprogram som enligt huvudmannen då var gällande på skolan. Samtliga åtgärdsprogram är beslutade av skolans rektor och av besluten framgår tidpunkt för utvärdering. I två av åtgärdsprogrammen framgår inte vem som är ansvarig för att följa upp och utvärdera insatserna. I flera fall förekommer åtgärder som "tillgång till enskild arbetsplats Oasen" eller "möjlighet att arbeta i Oasen". Det anges inte i vilken omfattning och vid vilka tidpunkter eleven ska vistas där. I två av åtgärdsprogrammen framgår att eleverna har behov av särskilt stöd i ämnena svenska och engelska. Under rubriken åtgärder i engelska framgår i det ena fallet inte några åtgärder och i det andra fallet anges ett frågetecken. Vidare framgår i flera åtgärdsprogram att personal med uppdrag som speciallärare ska genomföra vissa stödåtgärder, till exempel extra lästräning. I några åtgärdsprogram framgår inte omfattningen av speciallärarens insatser och inte heller om insatserna ska ges i stället för ordinarie undervisning eller som komplement till denna. På skolan finns två lärare med uppdrag som speciallärare. Vid intervju med en av dessa lärare framgår att läraren inte känner till vilka elever läraren ska ge särskilt stöd. Den andra läraren uppger att läraren vet vilka elever som läraren ska ge stöd.

Av intervjuer vid Skolinspektionens besök i september 2024 framgår att det finns elever på skolan som inte får det särskilda stöd som framgår av deras

¹⁰ Elev 41

¹¹ Elev 11

åtgärdsprogram. I ett åtgärdsprogram¹² framgår bland annat att eleven ska ha tillgång till resurs under hela skoldagen och tillgång till enskild arbetsplats. Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att eleven inte längre har tillgång till en resurs. I ett åtgärdsprogram framgår att en elev¹³ ska ges stöd av resurs under del av skoldagen. En lärare uppger att det inte alltid finns en resurs tillgänglig och att eleven under början av höstterminen 2024 har haft stöd av resurs mindre än hälften av dagarna.

Rättslig reglering

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 7 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas (3 kap. 9 § skollagen).

För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 10 § skollagen).

Av förarbetena framgår bland annat följande gällande de insatser som anges i ett åtgärdsprogram. Det är viktigt att de konkreta åtgärder som avses att vidtas med anledning av det identifierade behovet av särskilt stöd

¹² Gällande elev 58. Åtgärdsprogram beslutat den 17 juni 2024.

¹³ Elev 19. Åtgärdsprogram beslutat den 29 april 2024.

anges i åtgärdsprogrammet. Om en elev har behov av regelbundna specialpedagogiska insatser i ett visst ämne kan det t.ex. anges att eleven ska undervisas av en speciallärare i det ämnet, hur många timmar per vecka det ska ske samt om denna undervisning ska ske utöver ordinarie undervisning i det aktuella ämnet eller i stället för den ordinarie undervisningen. Att såväl behovet av särskilt stöd som de konkreta åtgärder som ska vidtas anges i åtgärdsprogrammet är viktigt dels därför att åtgärdsprogrammet är ett redskap för lärare, rektorer och annan skolpersonal i arbetet med att stödja eleven så att han eller hon kan nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, dels för att eleven och vårdnadshavarna ska kunna ta ställning till om de är nöjda med de åtgärder som avses att vidtas eller om de vill överklaga beslutet om åtgärdsprogram. Det är även viktigt för att beslutet och dess effekter ska kunna följas upp och utvärderas (prop. 2013/14:160, s. 29).

Se bestämmelser om huvudmannens och rektorns ansvar ovan under rubriken Undervisningen i naturorienterande ämnen och slöjd.

Av läroplanen framgår att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22, Mål och riktlinjer 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Skolan har i samband med Skolinspektionens tillsyn vidtagit åtgärder för att förbättra arbetet med anmälan till rektorn när det finns skäl att utreda en elevs behov av särskilt stöd. Skolinspektionen konstaterar dock att det finns lärare som inte känner till skolans rutiner för när det är undervisande lärares uppgift att göra en sådan anmälan. Det framkommer också att personal i elevhälsan är av uppfattningen att fler anmälningar borde ha gjorts. Även om det inte har framkommit att lärare brister i sin anmälningsskyldighet, bedömer Skolinspektionen att det, utifrån de oklarheter som råder gällande rutiner, finns en risk för att information om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd inte anmäls till rektorn. Skolinspektionen bedömer att rektorn behöver säkerställa att personalen känner till och följer skolans rutiner så att rektorn får den information som rektorn behöver för att kunna ta sitt ansvar.

Skolinspektionen bedömer att rektorn inte följer skollagens bestämmelse om att se till att en utredning inleds efter att en lärare anmält att en elev kan vara i behov av särskilt stöd. Till exempel framgår att rektorn ännu inte

inlett en utredning om särskilt stöd för en elev¹⁴ som anmäldes i oktober 2023. Med anledning av att rektorn uppger att rektorn inte alltid inleder en utredning om särskilt stöd efter en anmälan framhåller Skolinspektionen följande. Det ligger inom en lärarens professionella bedömning att göra avvägningen av om det är möjligt att arbeta vidare med extra anpassningar eller om det finns behov av att göra en anmälan om att elevens behov av särskilt stöd behöver utredas. Det är enligt skollagens krav inte frivilligt för rektorn att välja mellan att starta och inte starta en utredning om särskilt stöd efter att en anmälan om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd inkommit. Utredningen kan vara olika omfattande, men rektorn är alltid skyldig att se till att elevens behov av särskilt stöd utreds.

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att elevers behov av särskilt stöd inte skyndsamt utreds. I flertalet fall har det dröjt sex månader eller mer, från det att lärare har anmält behov av en utredning om särskilt stöd, innan en sådan utredning har startats. I ett fall¹⁵ har det tagit över nio månader från anmälan till att en utredning inletts. Härefter har rektorn inte fattat något beslut om huruvida eleven ska ges särskilt stöd, varpå eleven har anmälts på nytt i mars 2024 och en utredning åter inletts. Det framgår också att det finns exempel på utredningar¹⁶ som pågått i mer än ett läsår och som vid tillsynsbesöket ännu inte har färdigställts. Av uppgifter från rektorn och specialpedagogen framgår att specialpedagogen inte hinner med att genomföra utredningar och att rektorn inte har följt upp att arbetet med utredningar fortlöper. Skolinspektionen konstaterar att rektorn inte uppfyller sin skyldighet att se till att en skyndsamt utredning görs när rektorn fått information om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd.

Det finns vidare brister i förhållande till skollagens krav på att rektorn när en utredning är klar ska se till att åtgärdsprogram utarbetas eller, om utredningen visar att eleven inte behöver särskilt stöd, att ett beslut fattas om att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Exempelvis var utredningen för en elev¹⁷ klar i oktober 2022 men ett åtgärdsprogram har fortfarande inte beslutats för eleven som ska ges särskilt stöd. Detta gäller också två elever¹⁸ som anmäldes till rektorn redan i september 2022.

Skolinspektionens utredning visar att det är rörigt i arbetet med utarbetande av åtgärdsprogram och att rektorn och personal i flera fall har olika uppfattning om vad som är beslutat kring en elev. När

¹⁴ Elev 6.

¹⁵ Elev 33.

¹⁶ Elev 18.

¹⁷ Elev 41.

¹⁸ Elev 11 och 40.

Skolinspektionen begärt att få ta del av beslut som ska finnas enligt skolans dokumentation har rektorn inte kunnat förete dokumentationen.

Skolinspektionen bedömer att flera av skolans åtgärdsprogram inte uppfyller författningarnas krav. I flera fall innehåller åtgärdsprogrammen inte konkreta och utvärderingsbara åtgärder. Bland annat framgår inte av angivna åtgärder i form av stödsatser från speciallärare i vilken omfattning stödet ska ges och om stödet ska ges i stället för eller som komplement till den ordinarie undervisningen. I två fall anges att eleven har behov av särskilt stöd i ämnet engelska, men åtgärdsprogrammen anger inte några åtgärder i ämnet. Det framgår inte heller alltid vem som är ansvarig för uppföljningen och utvärderingen.

Vidare bedömer Skolinspektionen att skolan brister i arbetet med att ge särskilt stöd till elever som har rätt till det, då elever inte får det särskilda stöd som framgår av elevernas åtgärdsprogram. Det framkommer till exempel att två elever¹⁹ som ska ges stöd av resursperson inte får det beslutade stödet. Skolinspektionen konstaterar också att de omständigheterna att åtgärder i form av stöd av speciallärare är vagt formulerade i åtgärdsprogram och att berörd personal inte känner till vilka elever som ska ges stöd, medför risk att elever inte ges avsedda stödåtgärder.

Skolinspektionen bedömer att bristerna i arbetet med utredning och beslut om särskilt stöd är allvarliga. Det finns brister i flera steg i processen med särskilt stöd som medför att flera elever inte ges eller riskerar att inte ges det stöd som de behöver och har rätt till.

Frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Elever med upprepad eller längre frånvaro

Skolinspektionen har begärt att få ta del av statistik över elevernas frånvaro för läsåret 2023/24 men huvudmannen har förklarat att det inte finns att tillgå.

¹⁹ Elev 19 och 58.

Av betygskatalogen från höstterminen 2023 och vårterminen 2024 framgår att tio elever²⁰ har två eller flera streck²¹ i betyg under någon eller båda dessa terminer. Några av eleverna har streck i upp till sju ämnen. Rektorn och lärarna uppger att flera av de nämnda eleverna har upprepad eller längre frånvaro läsåret 2023/24. Lärarna uppger att flera av eleverna²² har problem med frånvaro även höstterminen 2024.

Av Skolinspektionens utredning framgår att skolan har genomfört en utredning av frånvaro för en av de tio eleverna. (Se nedan under rubriken Skolans frånvaroutredningar). När Skolinspektionen frågar om vilka åtgärder skolan vidtagit avseende elever som haft streck i betygskatalogen under läsåret 2023/24 berättar kuratorn bland annat att kuratorn ska ha motiverande samtal med några av de eleverna²³. Detta för att se om det behövs en utredning i skolan eller om eleverna har tappat motivationen.

Av intervjuer med lärare som undervisar i lågstadiet framgår att det även där finns elever med frånvaroproblematik. En lärare uppger att en av hans elever²⁴ upprepade gånger under läsåret 2023/24 och början av höstterminen kommit sent i början av skoldagen, mellan 20 minuter och hela första lektionen. Enligt läraren är orsaken till elevens frånvaro att det är svårt att få eleven till skolan. En annan lärare berättar att en elev²⁵ väldigt sällan är på första lektionen. Båda lärarna berättar att de har kontakt med hemmet avseende elevernas frånvaro. För ingen av dessa två elever finns frånvaroutredningar.

Utredning av frånvaro

Skolinspektionen har inför tillsynsbesöket i september 2024 begärt att få ta del av samtliga frånvaroutredningar som genomförts under läsåret 2023/24 samt höstterminen 2024. Tre frånvaroutredningar²⁶ har inkommit, samtliga genomförda under läsåret 2023/24.

Rektorn uppger i intervju att rektorn inte meddelat huvudmannen om de tre frånvaroutredningar som skolan genomfört läsåret 2023/24, vilket bekräftas av huvudmannen i intervju. Av intervju med rektorn

²⁰ Eleverna 41, 42, 44, 51, 52, 53, 54, 55, 57 och 58.

²¹ Beslut om att inte sätta betyg för att det saknas underlag för bedömning av en elevs kunskaper i ämnet på grund av elevens frånvaro markeras med ett horisontellt streck.

²² Eleverna 44, 52, 53, 54 och 55.

²³ Eleverna 44, 52, 53 och 54.

²⁴ Elev 6.

²⁵ Elev 19.

²⁶ Gällande eleverna 10, 35 och 57.

framkommer att inte heller elevernas hemkommun har informerats om att frånvaroutredningar har genomförts.

Skolans rutiner för utredning av frånvaro

Kuratorn uppger att hen ser över elevernas frånvarostatistik varannan vecka. Elevernas frånvaro tas upp på skolans arbetslagsträffar, då arbetslaget kan se om det är i speciella ämnen eleverna är frånvarande. Rektorn uppger att skolans system för registrering av frånvaro flaggar vid 15 procents frånvaro och att mentorerna då ska genomföra ett samtal med vårdnadshavarna. Några lärare och kuratorn uppger att lärarna ska kontakta vårdnadshavare vid 15–20 procents frånvaro.

Lärarna berättar att om det finns frånvaro utan anledning kopplar de in vårdnadshavare, rektorn och elevhälsan. Enligt specialpedagogen försöker elevhälsan ta reda på varför en elev är frånvarande. Om det är frånvaro som återkommer kan elevens behov av särskilt stöd behöva utredas. Kuratorn uppger att kuratorn eller specialpedagogen träffar föräldrarna om frånvaron ökat till 30 procent. Specialpedagogen uppger att elevhälsan har varit med att utreda ett fall av frånvaro under läsåret 2023/24.

När Skolinspektionen frågar rektorn om skolans rutiner för när en frånvaroutredning ska inledas svarar rektorn att när en elevs frånvaro uppgår till 30 procent ska skolan uppmärksamma frånvaron. Är frånvaron upprepad och det finns en oro ska en kartläggning genomföras av lärare. Elevhälsan har gjort kartläggningar på grund av att mentorerna inte hinner med det. Några av de lärare som intervjuats uppger att skolan inte använder ordet "frånvaroutredningar" men att de utreder varför eleverna är frånvarande. Kuratorn uppger att hen inte känner till om skolan genomför frånvaroutredningar, men kuratorn tror att mentorerna gör det.

Huvudmannen anför i samband med kommunikering att frånvaron ska uppmärksammas vid 20 procent och inte vid 30 procent. Enligt huvudmannen ska samtal med vårdnadshavare ske vid 15 procents frånvaro och att det innebär att börja utreda frånvaron. Frånvaroutredningen skrivs inte i detta skede utan den skrivs om frånvaron väcker oro eller upprepas.

Rättslig reglering

Av skollagen fram går att barn som är bosatta i Sverige har skolplikt (7 kap. 2 § skollagen).

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövligt.

Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen (7 kap. 19 a § skollagen).

Huvudmannen ska se till att eleverna i huvudmannens grundskola fullgör sin skolgång. När det har inletts en utredning om elevens frånvaro ska huvudmannen lämna uppgift om detta till hemkommunen (7 kap. 22 § skollagen).

Av förarbetena framgår att arbetet med att upptäcka och agera tidigt för att motverka frånvaro hos elever är en av de mest grundläggande åtgärderna som skolan och samhället kan vidta för att fånga upp elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och gå miste om den utbildning som de har rätt till (prop. 2017/18:182 s. 56).

I förarbetena anges vidare att det i vissa fall kan räcka med en enklare utredning. Ett exempel på det kan vara att vid en längre sjukfrånvaro begära ett läkarintyg. I andra fall kan det behöva utredas om elevens frånvaro beror på en för eleven otillfredsställande lärandemiljö, t.ex. bristande bemötande eller behov av särskilt stöd. Eftersom varje elevs förutsättningar är olika och orsakerna till frånvaro är mångfacetterade krävs det i andra fall en mer omfattande utredning av vad som har orsakat frånvaron för den enskilde eleven. Detta förutsätter att både skolpersonal och personal inom elevhälsan har kunskap om riskfaktorer för frånvaro, om upptäckt och åtgärder samt kännedom om beprövad erfarenhet och forskning om frånvaro (prop. 2017/18:182 s. 59 f.).

Vidare framgår i förarbetena att fokus vid utredningen bör vara på att kartlägga orsakerna till frånvaron och att kartläggningen utgör ett underlag för att sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. Det anges också att det är av största vikt att resultatet av en utredning av upprepad eller längre frånvaro ska utmynna i sådana åtgärder som behövs för att komma till rätta med elevens frånvaro. Beträffande åtgärder framhålls att det ofta kan räcka med åtgärder i form av enkla lösningar, hjälpmedel och anpassningar av skolmiljön och undervisningssituationen samt att skolpersonalen har generell kunskap om de faktorer som bidrar till frånvaro för att underlätta för eleven att vara i skolan. I vissa fall kan dock mer omfattande åtgärder bli aktuella som innebär att samverka med externa parter om elevens situation blir nödvändig, t.ex. barn- och ungdomspsykiatri (BUP) eller socialtjänsten (prop. 2017/18:182 s. 60). Det förutsätts i förarbetena att frånvaroutredningen och arbetet med frånvaron dokumenteras (s. 62).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att utreda orsakerna till elevers frånvaro. Av utredningen framgår att det råder oklarhet och delade meningar bland skolans personal och mellan personal, rektorn och huvudmannen kring hur och när en frånvaroutredning ska genomföras samt vem som ansvarar för genomförandet. Utredningen visar vidare att det finns ett flertal elever, både föregående läsår och innevarande läsår, som rektorn bedömt har upprepad eller längre frånvaro men där skolan inte genomfört en utredning av orsaker till frånvaron. Det handlar till exempel om elever som på grund av frånvaro inte har kunnat få terminsbetyg i flera ämnen. Det har inte i något fall framkommit att en utredning varit obehövlig.

Syftet med en frånvaroutredning är, utöver att kartlägga orsakerna till frånvaron, att utgöra ett underlag för att sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. Att frånvaroutredningar inte genomförs kan leda till att åtgärder för att komma till rätta med frånvaron uteblir och att elevernas rätt till utbildning inte tillgodoses.

Det ankommer på rektorn att avgöra, utifrån omständigheterna i varje enskilt fall, om en elev har en upprepad eller längre frånvaro och i sådant fall ska rektorn se till att en utredning kommer till stånd. Detta gäller oavsett om det rör sig om giltig eller ogiltig frånvaro. Utredningen ska genomföras i samråd med elevhälsan. Vidare förutsätts i förarbetena att frånvaroutredningen och arbetet med frånvaron dokumenteras. Skolinspektionen bedömer sammantaget att verksamheten inte uppfyller skollagens krav avseende utredning om frånvaro. Skolinspektionen bedömer att bristerna är allvarliga mot bakgrund av att det vid skolan finns ett flertal elever som skolan bedömer har upprepad eller längre frånvaro utan att utredning har inletts och att bristerna har pågått under en längre tid, åtminstone ett läsår.

Skolinspektionen bedömer vidare att skolan inte följer skollagens bestämmelse avseende att rektorn ska anmäla till huvudmannen när en frånvaroutredning startas. Av Skolinspektionens utredning framgår att rektorn inte informerat huvudmannen om de tre frånvaroutredningar som skolan genomfört. Syftet med en sådan anmälan är att huvudmannen ska kunna stödja skolan i arbetet med att tillgodose elevens rätt till utbildning. Huvudmannen ansvarar även för att lämna information om frånvaro till elevernas hemkommuner, som ansvarar för samordnande insatser med externa aktörer och för att bevaka att vårdnadshavare ser till att deras barn fullgör sin skolplikt.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta för att avhjälpa de påtalade bristerna. Om bristerna bedöms vara ett allvarligt missförhållande ska det anges (26 kap. 10 § skollagen).

Ett föreläggande får förenas med vite. Ett föreläggande ska förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (26 kap. 27 § skollagen).

Eftersom Umeå Kristna Skolförenings verksamhet vid Hannaskolan inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten finns det skäl att förelägga Umeå Kristna Skolförening att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att uppfylla författningarnas krav.

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga och omfattande brister gällande undervisning, särskilt stöd och frånvaro. Bristerna i undervisningen medför att många elever inte får undervisningen enligt syftet och det centrala innehållet i läroplanen i flera ämnen. Bristerna rör vidare att skolan inte uppmärksammar och utreder elevers stödbehov samt att elever inte får det särskilda stöd som de behöver och har rätt till. Bristerna gäller vidare att skolan inte utreder orsakerna till elevers frånvaro, som leder till att åtgärder för att komma till rätta med frånvaro inte sätts in. Det är grundläggande att skolan agerar för att motverka frånvaro hos elever eftersom upprepade eller längre frånvaro innebär att elever inte får den utbildning som de har rätt till. Bristerna medför att elever inte får likvärdiga förutsättningar som elever på andra skolor att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Bristerna har pågått under lång tid. Skolinspektionen bedömer att bristerna i dessa delar allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Föreläggandet ska därför förenas med vite. Det har inte framkommit något särskilt skäl som gör vitet obehövligt.

Skolinspektionen konstaterar vidare att det föreligger brister i förhållande till krav avseende vetenskaplig grund och saklighet samt bestämmelser om konfessionella inslag som till sin karaktär är allvarliga då de rör bestämmelser som är grundläggande inom svenskt skolväsende.

Vid en samlad bedömning av de olika bristerna sammantagna och med beaktande av bristernas karaktär och omfattning bedömer Skolinspektionen att bristerna på ett allvarligt sätt rubbar förutsättningarna för verksamheten och utgör ett allvarligt missförhållande.

Ett vitesbelopp ska enligt 3 § viteslagen (1985:206) fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Med hänsyn till huvudmannens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt bedömer Skolinspektionen att vitesbeloppet ska bestämmas till 400 000 kronor.

Avstående från ingripande

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av den intervju som hölls med rektorn i februari 2024 framgick att eleverna i årskurs 4–9 under vårterminen 2024 inte erbjöds att delta i undervisning i form av extra studietid. Rektorn uppgav att skolan hade erbjudit sådan studietid under höstterminen 2023, då under tiden för elevens val. Av intervjuer med lärare och elever i september 2024 framgår att skolan inte heller under höstterminen 2024 erbjuder eleverna extra studietid.

Huvudmannen anger i en skrivelse att efter Skolinspektionens besök i september 2024 har två timmars extra studietid per vecka för klass 3–6 och 7–9 organiserats.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att elever i årskurs 4–9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör. (10 kap. 5 a § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att extra studietid utanför timplanestyrd tid inte anordnats för elever i årskurs 4–9 under läsåret 2023/24 och början av höstterminen 2024, då extra studietid under höstterminen 2023 erbjöds under tiden för elevens val samt inte alls under vårterminen och början av höstterminen 2024.

Val av ingripande

Skolinspektionen får enligt 26 kap. 12 § p. 1 skollagen avstå från att ingripa om den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse. Då Umeå Kristna Skolförening efter Skolinspektionens besök på Hannaskolan tillsett att extra studietid anordnas på skolan finner Skolinspektionen skäl att avstå från att ingripa.

Områden utan konstaterade brister**Studiehandledning på modersmålet****Omständigheter som ligger till grund för bedömningen**

Vid Skolinspektionens besök i januari 2024 framkom av intervjuer med lärare och specialpedagogen att de uppmärksammat att flera elever var i behov av studiehandledning på modersmålet. Inga elever gavs dock detta stöd. Av intervju med rektorn och av skriftliga uppgifter från huvudmannen framkom att senare under vårterminen 2024 hade fyra elever getts studiehandledning på modersmålet. Dock framgick att en av dessa fått studiehandledning under tiden för modersmålsundervisningen. I början av höstterminen hade sammanlagt sex elever studiehandledning på modersmålet. Studiehandledningen ges 30 minuter per vecka för varje elev, utanför ordinarie undervisningstid.

Rättslig reglering

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det (5 kap. 4 § skolförordningen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Umeå Kristna Skolförening brutit mot bestämmelserna när det gäller studiehandledning på modersmålet. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Prövning av ekonomiska förutsättningar**Omständigheter som ligger till grund för bedömningen**

Huvudmannen har i ärendet inkommit med årsredovisningar avseende räkenskapsåren 2022/2023 och 2023/2024 samt en aktuell balans- och resultatrappport för juli 2024 och skattekontoutdrag från 1 januari 2021 till och med 27 augusti 2024. I ärendet har även en kreditupplysning per 18 september 2024 inhämtats från Upplysningscentralen (UC). Av utredningen framgår att huvudmannen bär sina kostnader och har ett intakt eget kapital.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att en enskild huvudman för grundskola ska ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten (2 kap. 5 § st. 2 skollagen och 26 kap. 3 § st.1, 5 p. skollagen).

I förarbetena anges att den enskilde ska ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten. Kravet gäller under hela den tid då verksamheten bedrivs. I kravet på ekonomiska förutsättningar ligger att verksamheten ska bedrivas på ett sätt som innebär att den bär sina kostnader och att det finns ekonomiskt utrymme för nödvändiga investeringar (prop. 2017/18:158 s. 50 och 122).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att huvudmannen uppfyller författningarnas krav gällande ekonomiska förutsättningar. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Vid tecken på att den ekonomiska ställningen försämras kan Skolinspektionen komma att öppna ett nytt tillsynsärende rörande de ekonomiska förutsättningarna

Beslutet har fattats av regionchef Agneta Broberg.

Utredare Stina Johansson har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även enhetschef Boa Drammeh, regionjurist Linnéa Lundberg samt utredare Lars-Henrik Bergström medverkat.

Bilaga: Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet om föreläggande vid vite är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå, eller till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektion inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, t.ex. en kommun, ska överklagandet istället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid kommer Skolinspektion att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.